

Het valt best mee met de leescultuur

Het schijnt slecht te gaan met de boekhandel. Toch lezen heel veel mensen nog, op een e-reader of in zo'n heerlijk papieren boek. Het gevaar zit hem in illegaal downloaden.

Mariët Meester
schrijfster

Een van mijn heimelijke genoegens is af en toe op internet in een roddelrubriek te snuffelen. Een paar dagen geleden trof ik zo een bericht aan over de Britse zanger Jamie Cullum. De roddelrubriek meldde dat hij fotomodel Sophie Dahl ooit beschouwde als ver buiten zijn bereik. Maar ze bleken een gedeelde interesse te hebben. Ik citeer de 32-jarige Jamie: "We begonnen te kletsen over boeken die we leuk vonden en ze bleek een ware boekenwurm te zijn, net als ik". Inmiddels zijn Jamie en Sophie getrouwd.

Zie je nou well, dacht ik. Hoezo is er een probleem met de leescultuur? Toen ik pas geleden per trein naar het buitenland reisde, zag ik passagiers van alle leeftijden lezen. Een enkeling gebruikte een e-reader, maar de meesten hadden een papieren boek in handen, zo'n heerlijk ding dat je op veertig centimeter van je ogen houdt, een papieren kunstwerk. Boeken zijn houtvuurtjes in een andere gedaante, flinterdunne stukjes boom die de lezer hetzelfde gevoel geven als een open haard.

Bij een boek is het object van het genoegén één met het genoegén zelf. Daardoor is de kans dat er in de toekomst geen papieren boeken meer verkocht zullen worden, veel kleiner dan bij platen of cd's. Of je muziek downloadt of van een schijfje haalt, maakt voor het beluisteren niet zoveel uit. Tijdens het lezen daarentegen, onderhoud je een veel directere relatie met de informatiedrager.

Als auteur kom ik voortdurend met boekenwormen à la Jamie en Sophie in aanraking, vooral tijdens lezingen. Ik geef meteen toe dat de bezoekers van zulke bijeenkomsten over het algemeen de veertig gepasseerd zijn. Maar dat was vroeger niet anders.

Lekker lezen op het gras, hier voor het Rijksmuseum in Amsterdam.

FOTO ROBIN UTRECHT, ANP

Boeken zijn houtvuurtjes in een andere gedaante

Kennelijk is het een natuurlijk proces dat vooral oudere mensen boeken aanschaffen. Of lezen.

Het is verbluffend wat er in de Nederlandse leesclubs allemaal wordt gedaan voor de leescultuur. Laatst kreeg ik een complete powerpointpresentatie toegestuurd over mijn laatste roman. Iemand anders mailde een foto met het te bespreken boek te midden van verwante titels en tijd-

schriftfoto's; ze had haar leesclub een complete *experience* gegeven.

Hoe is het dan mogelijk dat er zoveel boekhandels in de problemen zitten? Sommige roepen het over zichzelf af. Tijdens een debat in 2008 in De Balie in Amsterdam kwam een snelle meneer aan het woord die iets belangrijks deed bij Selexyz Scheltema. Boeken die niet op stapels lagen maar in de kast stonden, karakteriseerde hij als 'behang'. Het publiek huiverde, tot de chef van Athenaeum aan het woord kwam, die andere bekende Amsterdamse boekhandel. Deze persoon had het niet over behang maar over mooie boeken. Het publiek leefde weer op. Wat kon het

ons schelen dat Athenaeum al jaren niet verbouwd is; de winkel binnenlopen voelt daar nog steeds als iets heiligs.

De crisis in het boekenvak heeft een scala aan oorzaken. Uitgevers hebben een kuil voor zichzelf gegraven. Het ene na het andere boek werd gedrukt onder het motto: we zien wel of het wat wordt. Zo niet, dan gingen de splinternieuwe exemplaren naar De Slegte. Nu het economisch tegenzit, wordt het effect daarvan pas goed zichtbaar. Waarom zou je als consument nog veel geld uitgeven als je voor een schijntje een eerder geschreven boek kunt aanschaffen?

Andere boeken komen in het tweedehands-circuit terecht. Dat circuit is op het moment enorm groot, dankzij internet worden restjes steeds effectiever opgeruimd. Zelf koop ik veel via boekwinkeltjes.nl. Je vindt er tijdloze titels. Als uitstapje ga ik soms naar een modern antiquariaat, met 20 euro in de portemonnee, en kom dan thuis met een tas vol vondsten.

Maar het grootste gevaar dat de boekenbranche op het moment bedreigt, is de toename van het illegaal downloaden. Ook daarmee heb ik ervaring. Een jaar geleden ontdekte ik dat plotseling allerlei mensen iets over een roman van mij uit 2003 wilden weten. Een mij onbekende figuur bleek het boek te hebben gedigitaliseerd. Via een *torrent* werd het gratis aangeboden.

Doordat de server in Canada stond, viel er weinig aan te doen. Het lukte me om in contact met de torrentwebsite te komen. Er werd mij meegegeeld dat ik in juridisch jargon moest bewijzen dat ik de rechthebbende was. Uiteindelijk is het e-boek verwijderd. Maar het was al te laat, de roman stond allang op andere gratis websites. Ik heb sterke aanwijzingen dat er uitgebreid gebruik van wordt gemaakt. Het is dus belangrijk dat er methodes komen om het illegaal downloaden van digitale boeken tegen te gaan.

De huidige problemen in de boekenwereld gaan vooral over geld. De leescultuur zelf is nog net zo levend als altijd. Mensen vinden altijd manieren om te kunnen lezen. Juist in een kille wereld is er behoefte aan kampvuurtjes, of je die nu opstookt met nieuw, gebruikt of illegaal gesprokkeld hout.

Van Mariët Meester verscheen onlangs 'De mythische oom. Nederlandse immigranten in Amerika: een bloedband'. De Arbeiderspers 2012.